

Wie kwaad doet, kwaad ontmoet?

Over de samenhang van slachtofferschap en daderschap

Carin Reep & Ko Oudhof

Centraal staat hier de vraag in hoeverre verdachten van misdrijven zelf slachtoffer worden van criminaliteit. Alleen al de grote gelijkheid tussen daders en slachtoffers geeft reden om een verhoogde kans op samenloop van daderschap en slachtofferschap te verwachten. We veronderstellen dat de leefstijl en omgevingskenmerken die het risico op slachtofferschap verhogen, in versterkte mate gelden voor daders van misdrijven. Door gegevens uit grootschalige CBS-surveys (N=39.978) over slachtofferschap te koppelen aan politieregistraties van verdachten is de veronderstelde samenhang tussen verdacht zijn en slachtofferschap empirisch onderzocht. De slachtoffers voor verdachten blijkt aanzienlijk groter dan voor niet-verdachten. Vooral bij geweldsdelicten en bij meer- en veelplegers blijkt de samenhang relatief sterk te zijn.

Jaarlijks wordt ongeveer een kwart van de bevolking van 15 jaar en ouder slachtoffer van criminaliteit (CBS, 2007a; KLPD, 2007). Het veiligheidsbeleid is sterk gericht op het terugdringen van het percentage slachtoffers en de aanpak van daders. Daders veroorzaken immers onrecht en zonder hen zou ons leven, met name dat van de slachtoffers, veel aangenamer en veiliger zijn. Maar betreft het werkelijk altijd 'onschuldige' slachtoffers, en 'harteloze' daders? Hoe vaak pikt iemand een fiets 'terug'? Wie is slachtoffer en wie is dader in een vechtpartij? Komt misdaad niet vaak voort uit wraak? In hoeverre zitten daders en slachtoffers in dezelfde situatie en doen ze hetzelfde? Kortom, is het onderscheid tussen daders en slachtoffers eigenlijk wel zo strikt?

Al menig onderzoeker heeft zich over deze vraag gebogen (Fattah, 1994; Dobrin, 2001; Gottfredson, 1984; Lattimore e.a., 1997; Nieuwbeerta & Deerenberg, 2004; Sampson & Lauritsen, 1990; Singer, 1981; Smith, 1986; Smith & Ecob, 2007; Wittebrood & Nieuwbeerta, 1999; 2000). Zij constateerden dat daders relatief vaak zelf slachtoffer worden of zijn geweest.

Zij concentreerden zich meestal op adolescenten en dader-/slachtofferschap van geweldsdelicten. Daders werden daarbij geïdentificeerd aan de hand van zelfgerapporteerde delicten, over het algemeen relatief lichte delicten. Delicten zullen in self report surveys echter niet altijd worden gerapporteerd, met name ernstige. Dit heeft consequenties voor de resultaten van dit soort onderzoek. Wij hebben de beschikking over politieregistraties waarin juist de verdachten van zware misdrijven, in alle leeftijden, zijn vertegenwoordigd. Tevens beschikken we over een voor de bevolking van Nederland representatieve slachtofferenquête, waarin 40.000 respondenten aangaven of ze al dan niet slachtoffer van een delict zijn geweest. Koppeling van deze twee omvangrijke bronnen geeft een schat aan objectieve informatie over een mogelijk criminele voorgeschiedenis van zowel de slachtoffers als de niet-slachtof-

fers uit de enquête (Reep, 2007). Bij ons onderzoek kunnen verschillende typen daderschap (gecategoriseerd in gewelds-, vermogens-, verkeers- en vandalismemisdrijven) in relatie worden gebracht met slachtofferschap van diverse typen delicten (geweld, vermogen en vandalisme). Deze verbanden konden in eerder onderzoek nog nauwelijks worden onderzocht.

De data over slachtofferschap zijn afkomstig uit een recent gehouden enquête (2006-2007), maar de dadergegevens uit de registratie hebben grotendeels betrekking op de periode daarvóór (1996-2006). Daarom kunnen wij vooralsnog alleen slachtofferschap onder daders analyseren en niet vice versa. In dit artikel staat de volgende vraag dan ook centraal: hoeveel personen die zelf ooit verdacht werden van het plegen van een misdrijf, zeggen zelf slachtoffer te zijn geweest van een delict en hoeveel groter is bij hen de kans op slachtofferschap vergeleken met degenen die niet verdacht zijn geweest? Daarbij trachten we de volgende vragen te beantwoorden: van welk soort delict worden verdachten vooral slachtoffer? Is er een verband met hoe lang geleden, hoe vaak of van welk soort misdrijf ze verdacht werden? En in hoeverre worden de eventuele verbanden verklaard door overeenkomstige risicofactoren?

Bevindingen in eerder onderzoek en hypothesen

Smith en Ecob (2007) beschrijven enkele internationale studies naar de wisselwerking tussen slachtofferschap en daderschap. Uit alle onderzoeken komt duidelijk naar voren dat daders vaker slachtoffer worden dan niet-daders en dat slachtoffers van geweld zelf ook vaker betrokken zijn bij criminaliteit dan niet-slachtoffers. Uitgebreid beschrijven zij een onderzoek van Dobrin (2001), die vaststelde dat personen die ooit zijn gearresteerd, een 4,6 keer zo grote kans hebben vermoord te worden als personen van dezelfde leeftijd, ras en geslacht die nooit zijn gearresteerd. De kans om vermoord te worden nam toe met iedere extra ondervonden arrestatie. Overeenkomstige resultaten werden ook in ander onderzoek gevonden (Lattimore e.a., 1997; Nieuwbeerta & Deerenberg, 2004). Smith en Ecob onderzochten zelf de effecten van zelfgerapporteerd daderschap op slachtofferschap en vice versa bij een cohort adolescenten van 12 tot 17 jaar. Daderschap werd gemeten door leeftijds-specifieke delicten op het gebied van geweld, diefstal, pesten en vernieling; slachtofferschap door ondervonden fysiek geweld, bedreiging, pesten en diefstal. Hun bevindingen waren als volgt: daders worden op korte termijn veel vaker slachtoffer, maar op de langere termijn (twee en drie jaren later) juist minder vaak; slachtoffers echter vertonen niet op de korte termijn, maar juist wel op de lange termijn vaker crimineel gedrag. Enkele andere uitgebreide internationale studies, die niet door Smith and Ecob aangehaald worden, laten ook een positieve samenhang zien tussen zelfgerapporteerd delinquent gedrag en de kans slachtoffer te worden van geweld (Bjarnason e.a., 1999; Gottfredson, 1984; Sampson & Lauritsen, 1990) en de kans slachtoffer te worden van andere vormen van slachtofferschap (Lauritsen e.a., 1991; 1992).

De Nederlandse onderzoeken hebben zich tot nog toe voornamelijk gericht op slachtofferschap van geweld. Wittebrood en Nieuwbeerta (2000) signaleerden met

een surveybenadering dat gewelddadig delinquent gedrag de kans slachtoffer te worden van geweld aanzienlijk vergroot. In een onderzoek onder jongeren (Wittebrood & Van Wilsem, 2000), en eerder in een onderzoek onder een representatieve groep Nederlanders van 15 jaar en ouder (Wittebrood e.a., 1997; Wittebrood & Nieuwbeerta, 1999), werd eveneens een positief verband gevonden tussen slachtofferervaringen met geweld enerzijds en ouderschap van zowel gewelds- als vandallismedelicten (minder sterk verband) anderzijds. Ze vonden echter geen verband tussen slachtofferschap van geweld en ouderschap van vermogensdelicten. In hun analyses hebben zij gecorrigeerd voor geslacht, herkomst, opleiding en stedelijkheid en ook voor leefstijlkenmerken, zoals de mate van drugsgebruik, alcoholgebruik, uitgaan, wapenbezit en problemen met ouders. Alhoewel slechts summier beschreven, vindt Wittebrood (2006) ook een relatie tussen ouderschap en slachtofferkans op diefstal en/of vernieling, al is de relatie voor geweldscriminaliteit sterker. Zij concludeert dat de kans op slachtofferschap voor alle delicten toeneemt naarmate de dader recentere delict heeft gepleegd.

Het kansverhogende effect van ouderschap op slachtofferschap heeft waarschijnlijk voor een deel te maken met overeenkomsten in achtergrond en persoonlijkheidskenmerken tussen ouders en slachtoffers. Personen met hetzelfde sociale en demografische profiel als potentiële ouders komen vaker in contact met ouders en hebben als gevolg daarvan een grotere kans op slachtofferschap (Jensen & Brownfield, 1986; Sampson & Lauritsen, 1990). Individuen met een impulsieve persoonlijkheid met weinig zelfcontrole nemen vaak veel risico's, waardoor zij vaker slachtoffer worden. Relatief veel criminelen voldoen aan dit persoonlijkheidsprofiel (Wittebrood, 2006; Smith & Ecob, 2007; Wikström & Butterworth, 2006). Uit veel onderzoek blijkt een risicovolle levensstijl dan ook een van de belangrijkste predisponerende factoren voor zowel delinquent gedrag als slachtofferschap (Bjarnason e.a., 1999; Pauwels, 2008; Sampson & Lauritsen, 1990). Bij ouderschap is hierbij ook een indirecte of reciproque invloed denkbaar: men krijgt verkeerde vrienden en gaat zich risicovoller gedragen, waardoor de kans op slachtofferschap weer toeneemt (Wikström & Butterworth, 2006). Kenmerken voor een risicovolle levensstijl zijn bijvoorbeeld overmatig alcohol- en drugsgebruik, wapenbezit, doorbrengen van veel vrije tijd in ongesuperviseerde semipublieke ruimtes, omgang met delinquente vrienden, spijbelen en gebrekkige ouderlijke supervisie. Vaak zijn gegevens over deze kenmerken niet beschikbaar voor onderzoekers en maken zij gebruik van bepaalde individuele en omgevingskenmerken als proxy (Lauritsen e.a., 1991; Wittebrood, 2006; Wittebrood & Nieuwbeerta, 2000; Wittebrood & Van Wilsem, 2000). Voorbeelden van dergelijke kenmerken zijn leeftijd, geslacht, etniciteit, samenstelling van het huishouden, sociaaleconomische status en stedelijkheid van de woonomgeving (Blom, 2006; Blom e.a., 2005; Van der Heide & Eggen, 2006; Huys, 2007; Kempkens & Wittebrood, 2000; Laub, 1997; Nieuwbeerta & Deerenberg, 2005; Pauwels, 2008; Wittebrood, 2006; Wittebrood & Van Wilsem, 2000). Zowel slachtoffers als ouders wonen relatief vaak in de stad. Daarnaast zijn beiden vaak jong, man, alleenstaand en/of van niet-westerse afkomst. Ouders zijn vaak laagopgeleid en/of werkloos, evenals slachtoffers van geweld. Slachtoffers van vernieling en diefstal vallen echter relatief vaak onder hoogopgeleiden en vermogenden.

Uit vrijwel alle gerapporteerde onderzoeken blijkt overduidelijk dat daders vaker slachtoffer worden dan niet-daders. We verwachten dat dit ook geldt voor onze dadergroep, die bestaat uit ernstiger en volwassen criminelen. Op basis van eerder onderzoek veronderstellen we dat het slachtofferrisico het grootst zal zijn voor daders van geweld, maar dat ook voor daders van vandalisme dat risico groot zal zijn. Alhoewel niet eerder aangetoond, verwachten we dat daders van vermogensdelicten en verkeersdelicten ook relatief vaak slachtoffer zullen worden, mogelijk als gevolg van het feit dat daderschap hier ook betrekking heeft op ernstiger delicten. Naarmate de tijd verstrijkt, zal de kans op slachtofferschap voor daders weer kleiner worden (Smith & Ecob, 2007). Maar deze kans zal groter zijn naarmate men vaker een misdrijf heeft gepleegd (Fattah, 2000). Wraak door slachtoffers zal met name gelijksoortige delicten uitlokken, vooral voor daders van geweld en in mindere mate voor vermogens-, verkeers- en vandalismedaders. Zij zijn bij de slachtoffers immers vaker onbekend, en veroorzaken ook niet altijd slachtoffers. Een risicovolle leefstijl en het wonen in de stad, in de nabijheid van (andere) daders, zullen een rol spelen bij de samenhang tussen daderschap en slachtofferschap. Voor toetsing van de directe effecten in deze samenhang dient zo veel mogelijk rekening te worden gehouden met leefstijlkenmerken. Omdat in de hier gebruikte gegevensbronnen direct gemeten leefstijlkenmerken ontbreken, moeten we volstaan met correctie voor achtergrondkenmerken als proxy voor leefstijl.

Gegevens over dader- en slachtofferschap

Slachtofferschap

De onderzoekspopulatie wordt afgebakend door de respondenten op de Veiligheidsmonitor Rijk (VMR) van wie informatie is verkregen over slachtofferschap. De VMR is een representatieve enquête onder de in Nederland woonachtige bevolking van 15 jaar of ouder, exclusief de bewoners van instellingen en tehuizen. Dit onderzoek wordt sinds 2005 in het eerste kwartaal van ieder jaar door het CBS uitgevoerd in samenwerking met de Ministeries van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en Justitie (CBS, 2007b). Wij beperken ons in dit artikel tot de jaren 2006 en 2007, omdat voor de respondenten van de VMR 2005 niet alle gewenste achtergrondkenmerken volledig beschikbaar zijn. In de jaren 2006 en 2007 zijn in totaal 60.000 personen benaderd, van wie er 40.000 hebben gerespondeerd. Informed consent is gegeven via de aanschrijfbrief. Deze bevat een uitvoerige passage over de wijze waarop het CBS met de persoonlijke gegevens omgaat. Onder andere 'Wij combineren automatisch de informatie die u zelf in dit onderzoek geeft met informatie die we van andere instellingen krijgen.' Voor meer informatie zie www.cbs.nl (bescherming persoonsgegevens).

Respondenten gaven aan of ze in de voorafgaande vijf jaren slachtoffer zijn geweest, en zo ja, van welk(e) delict(en). Per geval gaven ze aan wanneer dat de laatste keer gebeurde. Respondenten werden in onze analyse alleen tot de slachtoffers gerekend als dit in de twaalf maanden voorafgaande aan het interview was. Het gaat hier om geweldsdelicten (seksuele delicten, mishandeling, bedreiging), vermogensdelicten (poging tot inbraak, diefstal uit woning, fietsdiefstal, autodiefstal, diefstal uit auto,

portemonneediefstal met geweld, zakkenrollerij, overige diefstal), vandalismedelicten (vernietiging aan of diefstal vanaf de auto, overige vernielingen) en andere delicten (zoals doorrijden na aanrijding en overige niet nader gespecificeerde delicten).

Net als in eerdergenoemde onderzoeken gaan we bij slachtofferschap dus uit van zelfgerapporteerde gegevens. Hierdoor zijn we ook op de hoogte van relatief lichte delicten die niet in een registratie terecht komen omdat ze niet altijd bij de politie worden gemeld door de slachtoffers¹ (Bottomley & Pease, 1986; Goudriaan, 2006; Wittebrood, 2006), of omdat ze niet altijd door de politie worden geregistreerd (CBS, 2007b; Kester & Junger-Tas, 1994). Wel wordt bij zelfgerapporteerde slachtoffergegevens het aantal delicten nogal eens overschat. Uit onderzoek (Elffers & Averdijk, 2007) blijkt dat met name een 'forward telescoping'-effect optreedt: het verschijnsel dat het delict betrekking had op een eerder tijdvak dan waarnaar gevraagd werd. Daarnaast blijken respondenten soms delicten te rapporteren die eigenlijk op een huisgenoot betrekking hebben.

Bij de VMR spreken we expliciet over 'delicten' omdat we geen informatie hebben over de ernst van het voorval. Onder delicten worden zowel overtredingen als misdrijven verstaan. Bij de wet is geregeld welk strafbaar feit een misdrijf of een overtreding is. Misdrijven (bijvoorbeeld diefstal en mishandeling) worden over het algemeen ernstiger geacht dan overtredingen (zoals andermans fietsband lek prikken) (Jörg & Kelk, 2001).

Daderschap

Van alle respondenten in de VMR, zowel slachtoffers als niet-slachtoffers, is bekend of ze in de periode 1996-2006 verdacht zijn geweest van een misdrijf. Gegevens hiervoor komen uit het Herkenningsdienstsysteem (HKS) van de politie. Dit is een landelijk dekkend registratiesysteem dat sinds 1986 gebruikt wordt om gegevens over verdachten van misdrijven afkomstig van de afzonderlijke korpsen te registreren (Blom e.a., 2005).² Geregistreerd worden personen tegen wie als verdachte proces-verbaal is opgemaakt wegens specifieke in het proces-verbaal beschreven misdrijven. De gegevens betreffen dus zeker niet alleen veroordeelden van wie de schuld is vastgesteld. Wel is het zo dat naar schatting ruim 90 procent van de verdachten schuldig wordt bevonden (Blom e.a., 2005).

Misdrijven worden in het HKS ingedeeld in geweldsmisdrijven (waaronder seksuele geweldsmisdrijven en vermogensmisdrijven met geweld), vermogensmisdrijven (zonder geweld), vernielingen en verstoringen van de openbare orde, in dit artikel samengevat als vandalismemisdrijven (hieronder vallen seksuele misdrijven zonder geweld, voornamelijk exhibitionisme), verkeersmisdrijven en overige misdrijven

- 1 Uit onderzoek van het CBS (2007b) blijkt dat de aangiftebereidheid vooral sterk is gerelateerd aan het soort misdrijf. Vooral slachtoffers van vermogensmisdrijven doen aangifte, veelal om verzekeringsredenen of om het gestolene terug te krijgen. Slachtoffers van geweldsmisdrijven (met name zedendelicten) doen veel minder vaak aangifte, net als slachtoffers van vandalisme.
- 2 In de CBS-database StatLine worden gegevens op basis van het HKS slechts vanaf 1999 gepubliceerd omdat achtergrondkenmerken pas vanaf 1999 beschikbaar zijn.

(inclusief drugsmisdrijven).³ Informatie over de ernst van het misdrijf is niet beschikbaar. Ook kan een persoon in één proces-verbaal van meerdere soorten misdrijven verdacht worden, terwijl er slechts één wordt geregistreerd. De politie registreert namelijk niet altijd alle misdrijven die bij het opmaken van het proces-verbaal bekend worden, maar maakt daarbij een keuze voor bepaalde misdrijven (meestal die met de zwaarste strafdreiging). Dit kan enige vertekening veroorzaken in de indeling van verdachten naar de aard van het misdrijf.

De meeste onderzoekers van de relatie tussen slachtofferschap en daderschap hadden uitsluitend de beschikking over zelfgerapporteerde dadergegevens. Delicten zullen echter vaak niet allemaal eerlijk worden opgebiecht, met name de ernstige niet. In de vraagstelling wordt ook niet altijd naar ernstige delicten gevraagd. Het grote voordeel van het verdachtenregister is dan ook dat daders van ernstige misdrijven geïdentificeerd kunnen worden. Dit behoeft enige nuancering omdat de onderzoekspopulatie wordt afgebakend door respondenten op de veiligheidsmonitor, waarop daders minder goed responderen (Reep, 2007). Ook groepen met mogelijk relatief veel daders, zoals dakloze drugsgebruikers, illegalen of bewoners van instellingen of tehuizen (waaronder ook strafinrichtingen), behoren niet tot de doelgroep van de enquête.

Maar het HKS zelf heeft ook beperkingen. Het levert namelijk geen compleet beeld van de geregistreerde criminaliteit in Nederland. De gegevens van de bijzondere opsporingsdiensten (FIOD-ECD, douane) zijn vaak niet opgenomen, waardoor economische delicten, milieudelicten of uitkeringsfraude zijn ondervertegenwoordigd. Verder ontbreken in de gebruikte data de HALT-afdoeningen, directe afhandelingen van lichte delicten die voor het eerst door jeugdige verdachten worden gepleegd. Naast deze beperkingen die specifiek op het HKS betrekking hebben, gelden voor deze bron ook de algemene nadelen van het gebruik van politieregistraties. In tegenstelling tot zelfgerapporteerde dadergegevens zullen juist daders van lichtere misdrijven onderschat worden. Zij zullen onbekend blijven omdat vooral lichte misdrijven niet altijd worden gemeld en/of geregistreerd, of omdat de politie minder prioriteit geeft aan het ophelderen van lichte misdrijven. Maar ook bij zwaardere misdrijven slaagt de politie er niet altijd in de dader op te sporen (Engelhard e.a., 2001). Zo wordt nog geen kwart van de geregistreerde misdrijven opgehelderd: van vermogensmisdrijven rond 10 procent, van geweldsmisdrijven bijna 60 procent (CBS, StatLine). Bij geweldsmisdrijven is overigens vaker dan bij vermogensmisdrijven de dader al bekend bij aangifte (Bottomley & Pease, 1986). Door lage aangiftepercentages in combinatie met een laag ophelderingspercentage van geregistreerde misdrijven blijven dus ook in de politieregistratie veel daders onbekend. Verdachten kunnen in de periode 1996-2006 één keer of vaker zijn geregistreerd in het HKS. Hierop is in dit onderzoek de pleegcarrière gebaseerd. Sommige verdachten worden in die periode slechts één keer vermeld in het HKS, de first offenders.

3 Zie Blom e.a. (2005, 51) voor een uitgebreide beschrijving van de misdrijven die tot de betreffende categorieën behoren.

Anderen zijn voor meer dan één proces-verbaal geregistreerd, de meerplegers/veelplegers.⁴

Koppeling ouderschap aan slachtofferschap

HKS-gegevens over 1996-2006 zijn aan de VMR 2006-2007 gekoppeld. Van de 39.978 respondenten op de VMR kwamen er 2.780 als verdachte voor in het HKS. Tabel 1 geeft de kenmerken weer van de respondenten die verdacht zijn geweest. 'Duur sinds laatste misdrijf' heeft betrekking op het laatste misdrijf dat plaatsvond vóór de start van het 'afgelopen' jaar, de periode waarover in de enquête naar slachtofferschap is gevraagd.

Tabel 1: Aantallen respondenten uitgesplitst naar verdachtenkenmerken

niet verdacht van een misdrijf	37.554
verdacht van een misdrijf	2.424
first offender	1.560
meer-/veelpleger	864
Verdacht van (onder andere):	
gewelddmisdrijf	674
first offender gewelddmisdrijf	434
meer-/veelpleger gewelddmisdrijf	239
vermogenmisdrijf	794
first offender gewelddmisdrijf	516
meer-/veelpleger gewelddmisdrijf	278
verkeersmisdrijf	916
first offender gewelddmisdrijf	647
meer-/veelpleger gewelddmisdrijf	269
vandalismemisdrijf	602
first offender gewelddmisdrijf	387
meer-/veelpleger gewelddmisdrijf	215
Verdacht van alleen:	
gewelddmisdrijf	299
vermogensmisdrijf	441
verkeersmisdrijf	629
vandalismemisdrijf	214
Duur sinds laatste misdrijf:	
4 of meer jaren geleden	1.294
minder dan 4 jaren geleden	1.130

4 Volgens de officiële definitie vallen jongeren tot 18 jaar in de categorie 'veelpleger' bij meer dan vijf processen-verbaal. Verdachten van 18 jaar en ouder vallen in de categorie 'veelpleger' bij meer dan tien geregistreerde processen-verbaal. In dit artikel wordt geen onderscheid gemaakt tussen meerpleger en veelpleger.

Voor de meeste respondenten is niet bekend of ze hierna nog geregistreerd zijn als verdachte omdat recentere registers nog niet beschikbaar zijn. Er is daarom inhoudelijk voor gekozen de groep verdachten te definiëren als degenen die aan het begin van de geënquêteerde periode geregistreerd zijn als verdachte. Op grond van deze operationalisatie behoort een klein groepje (n=356), dat pas daarna voor het eerst verdacht werd, tot de niet-verdachten. Hierdoor komt het aantal verdachten in onze onderzoekspopulatie op 2.424.

Voor een uitgebreidere beschrijving van de onderzoekspopulatie, de selectiviteit van de respons op de VMR en het koppelproces verwijzen we naar Reep (2007).

Resultaten

Slachtofferschap onder verdachten

Personen die verdacht zijn geweest van een misdrijf, worden vaker zelf slachtoffer van een delict dan niet-verdachten. Zo geeft 40 procent van de verdachten aan zélf een gewelds-, vandalisme- of vermogensdelict te hebben ondervonden in het jaar voorafgaande aan de enquête, tegen 26 procent van de niet-verdachten. Alle soorten delicten komen bij verdachten vaker voor dan bij niet-verdachten (figuur 1). Het relatieve verschil tussen verdachten en niet-verdachten is het grootst bij slachtofferschap van geweld (12 versus 5 procent).

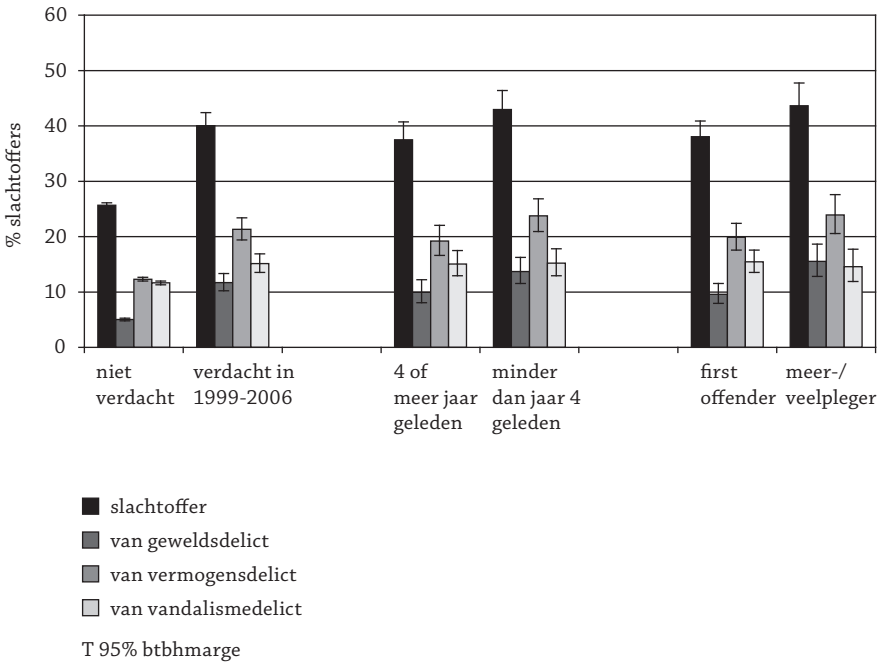
Verdachten die recent nog verdacht waren van een misdrijf, worden vaker slachtoffer dan zij die langer geleden voor het laatst verdacht waren (figuur 1). Dit geldt vooral voor gewelds- en vermogensdelicten. Zo werd 38 procent van de verdachten die langer dan 4 jaar geleden voor het laatst verdacht waren, slachtoffer, tegenover 43 procent van de meest recente verdachten. Ook worden meer-/veelplegers vaker slachtoffer dan first offenders, 44 versus 38 procent.

Onder de niet-verdachten komen slachtoffers van vermogens- en vandalismedelicten ongeveer even vaak voor. Verdachten worden echter het vaakst slachtoffer van vermogensdelicten. Dit geldt voor alle verdachten, ongeacht het soort misdrijf waarvan zij werden verdacht (figuur 2).

Verdachten van een geweldsmisdrijf of een vernielingen- en openbare-ordemisdrijf worden ongeveer even vaak slachtoffer van de drie soorten delicten (figuur 2). Vermogensverdachten en verkeersverdachten worden minder vaak slachtoffer van een geweldsdelict. Verkeersverdachten vormen een bijzondere groep, zij worden ook minder vaak slachtoffer van vermogensdelicten dan de overige verdachten.

Bij deze analyse is geen rekening gehouden met het feit dat een aantal verdachten voor meer dan één soort misdrijf verantwoordelijk wordt gesteld en bij de indeling naar soort misdrijf tot meer dan één categorie behoort. De slachtofferkans bij een soort verdachten zal vertekend zijn als deze kans gedeeltelijk toe te schrijven is aan andere soorten misdrijven, die deze verdachten ook hebben gepleegd. Een volgende vraag is dan ook hoe groot de verschillen in slachtofferkans tussen verdachten van verschillende soorten misdrijven zijn, wanneer hiermee rekening wordt gehouden. In de volgende paragraaf hebben we o.a. geprobeerd deze vraag te beantwoorden. Daarnaast wordt de invloed van pleegcarrière nog eens per soort misdrijf bekeken.

Figuur 1: Slachtofferschap onder verdachten naar duur sinds laatste misdrijf en pleegcarrière

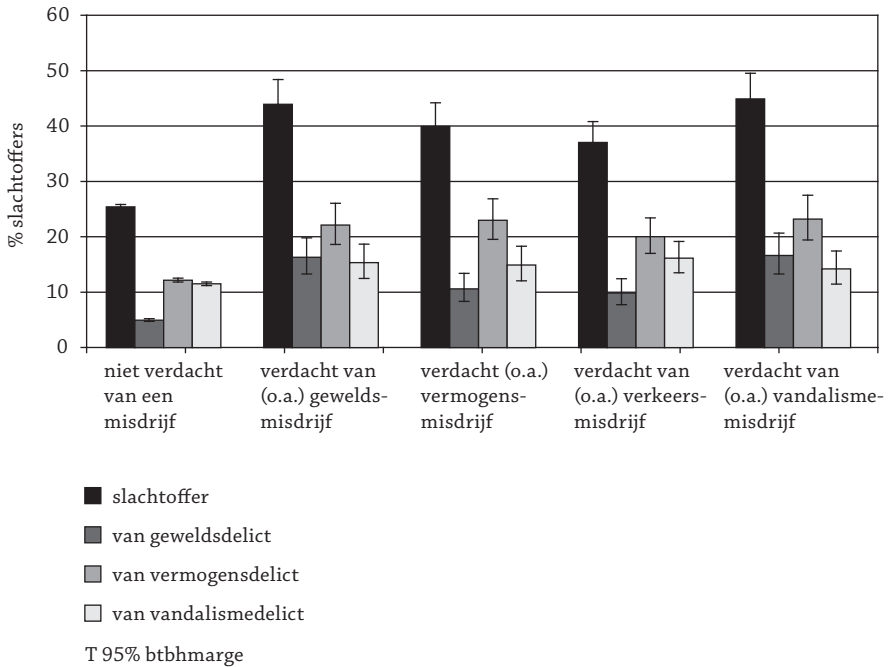
Slachtofferschap naar soort en aantal misdrijven nader geanalyseerd

De kans op slachtofferschap per ‘soort’ verdachte analyseren we explicieter door alleen de enkelsoortige verdachten (zie in tabel 1: ‘Verdacht van alleen’) met elkaar te vergelijken. De samenhang tussen daderschap en slachtofferschap wordt hierbij in odds ratio’s (OR) weergegeven.⁵

Tabel 2 geeft de OR’s op slachtofferschap voor verdachten versus niet-verdachten met de bijbehorende 95 procent-betrouwbaarheidsintervallen. Iedere OR is het resultaat van een aparte bivariate analyse met telkens de categorie ‘niet verdacht’ als referentie. De OR’s komen min of meer overeen met de verhoudingen tussen de percentages zoals die zijn weergegeven in figuur 1.

De bovenste helft van tabel 2 geeft de OR’s op slachtofferschap voor alle verdachten naar het soort misdrijf waarvan ze verdacht worden. In de onderste helft van tabel 2 staan de OR’s die zijn berekend op alleen de enkelsoortige verdachten. De OR’s vallen daarbij over het algemeen iets lager uit, mogelijk ook te verklaren doordat in deze analyse minder meerplegers betrokken zijn, die sowieso al een groter risico op

5 De odds ratio (OR) is een maatstaf voor de geschatte kansverhouding van wel/geen slachtofferschap in de betreffende categorie ten opzichte van de referentiecategorie, die standaard de waarde 1 heeft. Een OR-waarde kleiner dan 1 wijst op een lager, een waarde groter dan 1 op een hoger slachtofferpercentage dan de referentiecategorie. Bij een relatief laag slachtofferpercentage kan de OR opgevat worden als de relatieve kans op slachtofferschap. De interpretatie als relatieve kans klopt beter naarmate de percentages lager zijn (Gifi, 1981).

Figuur 2: Slachtofferschap onder verdachten naar soort misdrijf

slachtofferschap hebben. Alleen de relatieve kans op een geweldsdelict bij verdachten van vandalisme daalt flink van 3,7 naar 2,5. Hun hoge kans om slachtoffer te worden van een geweldsdelict zal dus gedeeltelijk veroorzaakt worden doordat ze ook andere soorten misdrijven op hun geweten hebben, wat de kans op slachtofferschap van geweld verhoogt. Uit nadere analyse blijkt inderdaad dat één op de vijf verdachten van vandalismedelicten tevens verdacht wordt van een geweldsmisdrijf. En uit deze enkelsoortige analyse blijkt nu ook duidelijk dat verdachten van geweldsmisdrijven de grootste kans hebben om slachtoffer te worden van een geweldsdelict.

Eerder is al beschreven dat meer-/veelplegers in het algemeen vaker slachtoffer worden dan first offenders. In tabel 3 staat de relatieve kans op slachtofferschap per soort, uitgesplitst naar pleegcarrière per soort. De OR's zijn merendeels significant, zodat trends zijn af te leiden. Zo hebben meer-/veelplegers een 2,2 keer zo grote kans op slachtofferschap als niet-verdachten, first offenders 1,8. Met name bij de slachtofferkans op geweldsdelicten is het verschil tussen first offenders en meer-/veelplegers relatief groot, namelijk 2,0 versus 3,5. Meer-/veelplegers van vermogensmisdrijven hebben vooral een sterk verhoogde kans op slachtofferschap van geweld; meer-/veelplegers van verkeersmisdrijven op slachtofferschap van vermogens- of vandalismedelicten. Bij verdachten van geweldsmisdrijven of vandalismedelicten zijn geen significante verschillen tussen first offenders en meer-/veelplegers.

Tabel 2: Relatieve kans op slachtofferschap voor verdachten (n=2.424) ten opzichte van niet-verdachten (n=37.554)

	Slachtoffer van een delict				
	totaal	geweld		vermogen vandalisme	
	OR	95% BI		95% BI	
niet verdacht van een misdrijf	1,0	1,0		1,0	
verdacht van een misdrijf	1,9*	1,8	2,1	2,5*	2,2 2,9 1,9* 1,7 2,1 1,4* 1,2 1,5
Verdacht van (onder andere):					
geweldsmisdrijf	2,2*	1,9	2,6	3,6*	2,9 4,4 2,0* 1,6 2,4 1,4* 1,1 1,7
vermogensmisdrijf	1,9*	1,6	2,2	2,1*	1,7 2,7 2,1* 1,8 2,5 1,3* 1,1 1,6
verkeersmisdrijf	1,7*	1,5	1,9	2,0*	1,6 2,5 1,7* 1,5 2,1 1,5* 1,2 1,7
vandalismemisdrijf	2,3*	2,0	2,7	3,7*	2,9 4,5 2,1* 1,7 2,6 1,3 1,0 1,6
Verdacht van alleen:					
geweldsmisdrijf	2,4*	1,9	3,0	3,2*	2,3 4,5 2,0* 1,6 2,7 1,6* 1,2 2,2
vermogensmisdrijf	1,7*	1,4	2,0	1,9*	1,4 2,7 1,8* 1,5 2,3 1,3 1,0 1,6
verkeersmisdrijf	1,4*	1,2	1,7	1,7*	1,3 2,3 1,6* 1,3 1,9 1,2 1,0 1,6
vandalismemisdrijf	2,1*	1,6	2,7	2,5*	1,7 3,9 1,5* 1,0 2,1 1,6* 1,1 2,2

* p<0,05

De bivariate uitkomsten tonen de ruwe samenhang tussen slachtofferschap van bepaalde soorten delicten en het wel/niet verdacht zijn van een misdrijf, gespecificeerd naar de verschillende soorten misdrijven waarvan men verdacht was, en het aantal keren dat iemand verdacht was. Het verband tussen slachtofferschap en verdacht zijn kan echter beïnvloed worden door andere (persoons)kenmerken, die samenhangen met zowel slachtofferschap als wel/niet verdacht zijn. Zo worden jongeren vaker slachtoffer dan ouderen. Verdachten zijn over het algemeen jonger, dus het is aannemelijk dat het hoge percentage slachtoffers onder verdachten voor een deel kan worden toegerekend aan de jonge leeftijd. Het verband tussen verdacht zijn en kans op slachtofferschap, waarbij de versturende invloed van leeftijd is weggenomen, kan bepaald worden door in een multivariate analyse voor leeftijd te corrigeren.

Slachtofferschap: correctie voor achtergrondkenmerken

Met behulp van multiële logistische regressieanalyse is de samenhang bepaald tussen verdacht zijn en slachtofferschap, waarbij rekening is gehouden met verschillen in relevante achtergrondkenmerken. Achtergrondkenmerken die in het model zijn meegenomen, zijn leeftijd, geslacht, burgerlijke staat, herkomst (ontleend aan de Gemeentelijke Basisadministratie), opleidingsniveau, soort inkomen (uit integraal inkomensregister) en stedelijkheid (uit Gemeentelijke Basisadministratie). Deze kenmerken zijn voor nagenoeg alle respondenten beschikbaar.⁶

6 Bij een aantal respondenten ontbreekt informatie over opleiding (284), inkomen (303) en/of herkomst (42).

Tabel 3: Relatieve kans op slachtofferschap voor verdachten naar pleegcarrière

	Slachtoffer van een delict				
	totaal	geweld		vermogen vandalisme	
	OR	95% BI	95% BI	95% BI	95% BI
niet verdacht van een misdrijf	1,0	1,0	1,0	1,0	
first offender	1,8*	1,6 2,0	2,0*	1,7 2,4	1,8* 1,6 2,0 1,4* 1,2 1,6
meer-/veelpleger	2,2*	2,0 2,6	3,5*	2,9 4,2	2,2* 1,9 2,6 1,3* 1,1 1,6
niet verdacht van geweldsmisdrijf	1,0	1,0	1,0	1,0	
first offender geweldsmisdrijf	2,1*	1,7 2,5	3,1*	2,3 4,0	1,8* 1,4 2,3 1,4* 1,1 1,9
meer-/veelpleger geweldsmisdrijf	2,6*	2,0 3,4	4,6*	3,3 6,3	2,3* 1,7 3,1 1,3 0,9 1,8
niet verdacht van vermogensmisdrijf	1,0	1,0	1,0	1,0	
first offender vermogensmisdrijf	1,9*	1,6 2,3	1,7*	1,2 2,3	2,2* 1,8 2,7 1,4* 1,1 1,8
meer-/veelpleger vermogensmisdrijf	1,9*	1,5 2,4	3,1*	2,2 4,3	1,9* 1,4 2,5 1,2 0,9 1,7
niet verdacht van verkeersmisdrijf	1,0	1,0	1,0	1,0	
first offender verkeersmisdrijf	1,5*	1,2 1,7	1,9*	1,5 2,5	1,5* 1,2 1,8 1,3* 1,0 1,6
meer-/veelpleger verkeersmisdrijf	2,3*	1,8 3,0	2,1*	1,4 3,1	2,4* 1,8 3,1 1,9* 1,4 2,5
niet verdacht van vandalisme	1,0	1,0	1,0	1,0	
first offender vandalismemisdrijf	2,5*	2,0 3,0	3,6*	2,7 4,7	2,1* 1,6 2,6 1,4* 1,1 1,8
meer-/veelpleger vandalismemisdrijf	2,1*	1,6 2,7	3,8*	2,7 5,5	2,1* 1,6 2,9 1,0 0,7 1,5

* p<0,05

Tabel 4 geeft de OR's voor slachtofferschap bij verdachten bij wie is gecorrigeerd voor voornoemde achtergrondkenmerken. Na correctie blijkt dat het verband tussen verdacht zijn en slachtofferschap minder sterk wordt. Zo daalt de al eerder genoemde OR, die de kansverhouding in slachtofferschap van geweld tussen verdachten en niet-verdachten weergeeft, van 2,6 naar 1,8 wanneer gecorrigeerd wordt voor de achtergrondkenmerken. Uit deze analyse blijkt dus dat verdachten 1,8 keer zo vaak slachtoffer van geweld worden als niet-verdachten met (theoretisch) dezelfde achtergrondkenmerken. Vooral de kans op slachtofferschap van geweldsdelicten is door corrigeren lager geworden. De gecorrigeerde OR's liggen voor de overige slachtoffersoorten in dezelfde orde van grootte.

Per soort slachtofferschap is het model met de gecorrigeerde OR's voor de achtergrondkenmerken gegeven in tabel A1. Voor elk van de kenmerken in ieder model geldt dat het gecorrigeerd is voor de samenhang met andere kenmerken. De Nagelkerke pseudo-R² geeft weer hoe goed de kenmerken in het model slachtofferschap verklaren. De waarde daarvan bedraagt 10,0 procent bij slachtofferschap van geweld, 7,0 procent bij slachtofferschap van vermogensdelicten en 4,5 procent bij slachtofferschap van vandalisme. Ook na corrigeren blijkt dat mannen, jongeren, bewoners van steden, hoogopgeleiden en gescheiden personen relatief vaak slachtoffer worden. Echter, voor niet-westerse allochtonen draait het verband om, zij blijken in de multivariate situatie een kleinere kans te hebben om slachtoffer te

Tabel 4: Relatieve kans op slachtofferschap voor verdachten na corrigeren voor achtergrondkenmerken

	Slachtoffer van een delict				
	totaal	geweld		vermogen vandalisme	
	OR	95% BI		95% BI	
niet verdacht van een misdrijf	1,0	1,0		1,0	
verdacht van een misdrijf	1,6*	1,5	1,8	1,8*	1,6 2,1 1,7* 1,5 1,9 1,2* 1,0 1,3
Verdacht van onder andere:					
gewelddmisdrijf	1,8*	1,5	2,1	2,4*	1,9 3,0 1,6* 1,3 2,0 1,2 0,9 1,4
vermogensmisdrijf	1,5*	1,3	1,8	1,5*	1,2 1,9 1,7* 1,4 2,0 1,2 0,9 1,4
verkeersmisdrijf	1,4*	1,3	1,7	1,5*	1,2 1,9 1,6* 1,4 1,9 1,3* 1,0 1,5
vandalismemisdrijf	1,7*	1,4	2,0	2,1*	1,7 2,6 1,5* 1,3 1,9 1,0 0,8 1,3

* p<0,05

worden van een delict. Dat kan worden toegeschreven aan het feit dat zij relatief sterk vertegenwoordigd zijn in de andere risicokenmerken (bijvoorbeeld vaak in stedelijke gebieden wonen). Een aantal van deze verbanden verschilt bij slachtofferschap van de diverse soorten delicten. Zo worden hoogopgeleiden niet vaker slachtoffer van geweld en blijken personen met een uitkering vaker slachtoffer te worden van een geweldsdelict. Daarnaast hebben juist vrouwen een iets groter risico op slachtofferschap van een vermogensdelict.

Conclusie

De bevindingen van dit onderzoek, waarbij gebruik is gemaakt van de gekoppelde databestanden HKS en VMR, komen grotendeels overeen met eerder onderzoek waarin was vastgesteld dat de kans dat daders slachtoffer worden van een delict, relatief groot is (Nieuwbeerta & Deerenberg, 2004; Smith & Ecob, 2007; Wittebrood & Nieuwbeerta, 2000; Wittebrood & Van Wilsem, 2000). De hier beschreven analyses laten een positief verband zien tussen daderschap en slachtofferschap van alle soorten delicten, waarbij de relatie met slachtofferschap van geweld het sterkst is. Dit bleek ook uit andere studies van zelfgerapporteerd daderschap (Lauritsen e.a., 1991; Wittebrood, 2006) en komt overeen met onze verwachtingen.

Net als in het onderzoek van Smith en Ecob en dat van Wittebrood (2006) bleek ook uit ons onderzoek dat de verhoogde kans op slachtofferschap bij daders lager wordt naarmate de tijd verstrijkt. Op grond hiervan lijken vervolganalyses wenselijk, waarin niet alleen de (verhoogde) kans op slachtofferschap wordt geschat, maar tevens de risicovergroting gerelateerd aan de tijdsduur, verstreken sinds het misdrijf. Wanneer meer verdachten over een langere periode zijn gevolgd, kan dit gedetailleerder worden onderzocht. Onze studie wijst erop dat meerplegers vaker slachtoffer zijn geweest dan first offenders, iets wat vooral bij slachtofferschap van geweld duidelijk naar voren komt. Dit strookt met eerdere bevindingen van Dobrin

en van Nieuwbeerta en Deerenberg, dat de kans op vermoord worden toeneemt naarmate men vaker veroordeeld is.

Naast de diverse soorten slachtofferschap zijn ook de verschillende soorten daderschap geanalyseerd. Onze resultaten wijzen niet alleen op een positief verband tussen daderschap en slachtofferschap van (vooral) geweldsmisdrijven en van vandalismemisdrijven, verbanden die ook in andere studies werden gevonden (Bjarnason e.a., 1999; Gottfredson, 1984; Wittebrood & Nieuwbeerta, 1999; Wittebrood & Van Wilsem, 2000). Ze suggereren ook een samenhang tussen daderschap van vermogensmisdrijven en (in mindere mate) van verkeersmisdrijven en slachtofferschap van delicten. Een verhoogde slachtofferkans bij vermogensdaders werd niet gevonden door Wittebrood en collegae, die zich vooral concentreerden op slachtofferschap van geweld. In hun onderzoeken werd een schijnbaar hogere kans op slachtofferschap van geweld wegverklaard na correctie met daderschap van geweld en vandalisme. Net als de meeste onderzoeken is hun onderzoek echter gebaseerd op zelfgerapporteerd daderschap, waarbij wellicht de zwaardere vermogensdaders gemist worden en daarmee hun kans op slachtofferschap. Daders die heel openhartig een winkeldiefstal opbiechten, verschillen toch van de daders van ernstige misdrijven, over wie wij via de politieregistratie gegevens konden gebruiken. Voor een breder scala aan ernstige misdadigers is een register zoals het HKS dan ook een betere bron, ondanks het feit dat zij lang niet allemaal geregistreerd worden omdat niet alle misdrijven worden opgehelderd. Eerdere onderzoeken hebben zich nog niet bezighouden met daders van verkeersmisdrijven.

Het feit dat sprake is van systematische verschillen bij analyse van de afzonderlijke delicttypen, verdient nadere aandacht. Bij geweldscriminaliteit is de samenhang het sterkst. In termen van het theoretische referentiekader, waarin een centrale rol is weggelegd voor de kansen op contacten tussen potentiële daders en potentiële slachtoffers, kunnen vooral geweldsmisdrijven beschouwd worden als voorbeelden van directe interacties en daarmee als de meest uitgesproken vorm van contact. De dader is bekend, er kan wraak genomen worden. Bij vermogens- en vandalismedelicten is de kans op rolwisseling tussen dader en slachtoffer minder groot en spelen meer omgevingsfactoren (zoals buurtkenmerken) mogelijk een grotere rol. Verkeersverdachten vormen een aparte groep, die in eerder onderzoek nog nauwelijks aandacht kreeg, maar toch een aanzienlijk deel van de verdachtenpopulatie beslaat. Ook zij vertonen een hoger risico op slachtofferschap, maar minder sterk dan de overige verdachten. Zij plegen echter vaker misdrijven waarbij geen of onbekende slachtoffers vallen, waardoor ze minder last zullen hebben van bijvoorbeeld vergelding. Daarbij verschilt de demografische samenstelling van deze categorie verdachten in diverse opzichten van die van andere categorieën verdachten (Blom e.a., 2005). Hun kwetsbaarheid voor slachtofferschap wordt mogelijk deels verklaard door bepaald risicogedrag (bijvoorbeeld door alcoholgebruik).

Onze resultaten laten zien dat de sterk verhoogde kans op slachtofferschap voor daders voor een deel veroorzaakt wordt door andere factoren. Dit geldt vooral voor slachtofferschap van geweld, maar ook voor vermogensdelicten en vandalisme. Vastgesteld kan worden dat de samenloop van slachtofferschap en daderschap tot op zekere hoogte is toe te schrijven aan overeenkomstige achtergrondkenmerken,

ook bij daders van ernstige misdrijven. Dit geldt niet alleen voor daders van geweldsdelicten, ook voor plegers van vermogens-, verkeers- en vandalismedelicten. Deze conclusie komt overeen met de leefstijlhypothese, waarin een risicovolle leefstijl als belangrijke verklaring van zowel delinquent gedrag als slachtofferschap wordt gepresenteerd (Wittebrood & Van Wilsem, 2000; Bjarnason e.a., 1999). Maar de resultaten schieten tekort als directe ondersteuning van die hypothese. Immers, net als veel andere onderzoekers (Lauritsen e.a., 1991; Wittebrood & Nieuwbeerta, 2000) beschikken wij alleen over demografische en sociaaleconomische achtergrondkenmerken. In toekomstig onderzoek zou dan ook zeker winst te behalen zijn met het verzamelen van specifieke gegevens over leefstijl, met name alcohol- en drugsgebruik, invulling van vrije tijd en het sociale netwerk. Dit geeft een preciezer inzicht in de factoren die van invloed zijn op de relaties tussen diverse soorten daderschap en diverse soorten slachtofferschap, en welke de belangrijkste zijn.

In dit artikel is alleen de relatie van slachtofferschap met voorafgaand daderschap onderzocht. De gegevens over daderschap hadden betrekking op de periode vóór de enquête. De werkelijkheid is echter veel complexer: oorzaak en gevolg van daderschap en slachtofferschap lopen veelvuldig door elkaar en de grens tussen beide rollen is vaak bijzonder diffuus. Personen met problemen op het gebied van gezondheid, werk, verslaving én huisvesting zijn vaak dan weer dader en dan weer slachtoffer (Easton e.a., 2009). Maar ook daderschap als direct gevolg van slachtofferschap, bijvoorbeeld vergeldingsacties, is denkbaar, al lijkt dit verband minder sterk (Debusscher, 2002; Haan, 2003; Smith & Ecob, 2007; Smith & Thornberry, 1995; Paolucci e.a., 2001). In de toekomst komen HKS-gegevens beschikbaar over de periode na de VMR-enquête en kan de wisselwerking tussen daderschap en slachtofferschap met onze gegevens gedetailleerder onderzocht worden.

Literatuur

- Bjarnason, T., Sigurdardottir, T.J. & Thorlindsson, T. (1999). Human agency, capable guardians, and structural constraints: A lifestyle approach to the study of violent victimization. *Journal of Youth and Adolescence*, 28, 105-119.
- Blom, M. (2006). Criminaliteit. In: *Integratiekaart 2006*. Den Haag: WODC/CBS.
- Blom, M., Oudhof, J., Bijl, R.V. & Bakker, B.F.M. (2005). *Verdacht van criminaliteit: Allochtonen en autochtonen nader bekeken*. Den Haag: WODC/CBS.
- Bottomley, K.A. & Pease, K. (1986). *Crime and punishment: Interpreting the data*. Milton Keynes: Open University Press.
- CBS (2007a). *Minder slachtoffers van veelvoorkomende criminaliteit*. Persbericht 27 april 2007.
- CBS (2007b). *Veiligheidsmonitor Rijk 2007. Landelijke rapportage*. Voorburg/Heerlen: CBS.
- Debusscher, M. (2002). *Populaire criminelen: Een enigma in onze traditie*. Brussel: Vrije Universiteit Brussel, Vakgroep Sociologie.
- Dobrin, A. (2001). The risk of offending on homicide victimization: A case control study. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 38(2), 154-173.
- Easton, M., Hutsebaut, F., Elffers, H., Ponsaers, P., Enhus, E. & Moor, L.G. (2009). *Multiple community policing: Hoezo? Onderzoeksproject TA/00/03 Federaal Wetenschapsbeleid*.
- Elffers, H. & Averdijk, M. (2007). *Aangeven aan te geven? Leiden: Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving*.

- Engelhard, B.J.M., Huls, F.W.M., Meijer, R.F. & Panhuis, P. van (2001). Criminaliteit en opsporing. In: F.W.M. Huls, M.M. Schreuders, M.H. ter Horst-van Breukelen & F.P. van Tulder (red.). *Criminaliteit en rechtshandhaving 2000 – Ontwikkelingen en samenhangen*. Den Haag: Ministerie van Justitie/WODC/CBS, 43-82, Onderzoek & Beleid, nr. 189.
- Fattah, E.A. (1994). *The interchangeable roles of victim and victimiser* (Second Inkeri Anttila's Honor Lecture). Helsinki: HEUNI.
- Fattah, E.A. (2000). Victimology: Past, present and future. *Criminology*, 33(1), 17-46.
- Gifi, A. (1981). *Nonlinear multivariate analysis*. Leiden: Afdeling Datatheorie Rijksuniversiteit Leiden.
- Gottfredson, M.R. (1984). *Victims of crime; The dimensions of risk*. London: Her Majesty's Stationary Office.
- Goudriaan, H. (2006). *Reporting crime: Effects of social context on the decision of victims to notify the police*. Veenendaal: Universal Press.
- Haan, W.J.M. de (2003). Motieven bij plegers van geweld op straat. In: K. Schuyt & G. van den Brink (red.). *Publiek geweld*. Amsterdam: Amsterdam University Press, 35-52 (boekaflevering bij jaargang 77, 2002 van het sociologisch tijdschrift *Mens en Maatschappij*).
- Heide, W. van der & Eggen, A.Th.J. (red.) (2006). *Criminaliteit en rechtshandhaving 2006*. Den Haag: WODC/CBS.
- Huys, H. (2007). Wie worden slachtoffer van veelvoorkomende criminaliteit? *Sociaaleconomische trends, 1e kwartaal 2007*. Voorburg/Heerlen: CBS.
- Jensen, G.F. & Brownfield, D. (1986). Gender, lifestyles, and victimization: Beyond routine activity. *Violence and Victims*, 1(2), 85-99.
- Jörg, N. & Kelk, C. (2001). *Strafrecht met mate*. Deventer: Gouda Quint.
- Kempkens, L. & Wittebrood, K. (2000). Wonen, criminaliteit en leefbaarheid. *Tijdschrift voor de Volkshuisvesting*, 6(2), 37-41.
- Kester, J.G.C. & Junger-Tas, J. (1994). *Criminaliteit en strafrechtelijke reactie*. Arnhem: Gouda Quint.
- KLPD (2007). Een analyse van misdrijven en verdachten op basis van gegevens uit HKS. In: Dienst Nationale Recherche Informatie, *Landelijke criminaliteitskaart 2006*. Zoetermeer: KLPD.
- Lattimore, P.K., Linster, R.L. & MacDonald, J.M. (1997). Risk of death among serious offenders. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 34(2), 187-209.
- Laub, J.H. (1997). Patterns of criminal victimization in the United States. In: R.C. Davis, A.J. Lurigio & W.G. Skogan (eds.). *Victims of Crime* (2nd ed.). Thousand Oaks: Sage, 9-26.
- Lauritsen, J.L., Laub, J.H. & Sampson, R.J. (1992). Conventional and delinquent activities: Implications for the prevention of violent victimization among adolescents. *Violence and Victims*, 7, 91-108.
- Lauritsen, J.L., Sampson, R.J. & Laub, J.H. (1991). The link between offending and victimization among adolescents. *Criminology*, 29, 265-292.
- Nieuwebeerta, P. & Deerenberg, I. (2004). Crimineel leven: Vroeg en niet-natuurlijk sterven: Sterftekansen en doodsoorzaken van veroordeelden na 25 jaar. *Bevolkingstrends*, 52(3), 52-59.
- Nieuwebeerta, P. & Deerenberg, I. (2005). Geografische verschillen in de kans om door moord of doodslag te overlijden. *Bevolkingstrends*, 53(4), 61-68.
- Paolucci, E.O., Genuis, M.L. & Violato, C. (2001). A meta-analysis of the published research on the effects of child sexual abuse. *The Journal of Psychology*, 135(1), 17-36.
- Pauwels, L. (2008). Geweld in groepsverband bij Antwerpse jongeren. De bijdrage van schoolcontext en levensstijl. *Tijdschrift voor Criminologie*, 50(1), 3-16.
- Reep, C.M.M. (2007). *Speerpuntproject Veiligheid, verrijking van de VMR met HKS-gegevens, proces en resultaten*. Voorburg/Heerlen: CBS.

Sampson, R.J. & Lauritsen, J.L. (1990). Deviant lifestyles, proximity to crime and the offender-victim link in personal violence. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 27, 110-139.

Singer, S. (1981). Homogeneous victim-offender populations: A review and some research implications. *Journal of Criminal Law and Criminology*, 72, 779-788.

Smith, C. & Thornberry, T.P. (1995). The relationship between childhood maltreatment and adolescent involvement in delinquency. *Criminology*, 33(4), 451-481.

Smith, D.J. & Ecob, R. (2007). An investigation into causal links between victimization and offending in adolescents. *British Journal of Sociology*, 58(4), 633-659.

Smith, S.J. (1986). *Crime, space and society*. Cambridge: Cambridge University Press.

Wikström, P.O.H. & Butterworth, D. (2006). *Adolescent crime: Individual differences and lifestyles*. Uffculme, Devon: Willan Publishing.

Wittebrood, K. (2006). *Slachtoffers van criminaliteit: Feiten en achtergronden*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Wittebrood, K. & Nieuwbeerta, P. (1999). Wages of sin. The link between offending, lifestyle and violent victimization. *European Journal of Criminal Policy and Research*, 7, 63-80.

Wittebrood, K. & Nieuwbeerta, P. (2000). Criminal victimization during one's life course: The effects of previous victimization and patterns of routine activities. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 37, 91-122.

Wittebrood, K. & Wilsem, J. van (2000). Jongeren en geweld: De relatie tussen slachtofferschap, ouderschap en leefstijl. *Sociale wetenschappen*, 43(3), 59-71.

Wittebrood, K., Michon, J.A. & Voert, M.J. ter (1997). *Nederlanders over criminaliteit en rechtshandhaving*. Deventer: Gouda Quint/Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving.

Bijlage

Tabel A1: Relatieve kans op slachtofferschap, kenmerken onderling gecorrigeerd (N=39.496)[#]

	Slachtoffer van een delict									
	totaal		geweld			vermogen			vandalisme	
RR gecorrigeerd voor alle kenmerken in het model										
	95% BI		95% BI			95% BI			95% BI	
niet verdacht van een misdrijf	1,0		1,0		1,0		1,0		1,0	
verdacht van een misdrijf	1,6*	1,5 1,8	1,8*	1,6 2,1	1,7*	1,5 1,9	1,2*	1,0 1,3		
Geslacht										
man	1,1*	1,0 1,1	1,2*	1,1 1,3	1,0	0,9 1,0	1,2*	1,1 1,2		
vrouw	1,0		1,0		1,0		1,0			
Leeftijd										
15-17	1,0	0,9 1,2	1,1	0,9 1,3	1,1	1,0 1,3	0,8*	0,7 1,0		
18-24	1,0		1,0		1,0		1,0			
25-34	0,7*	0,7 0,8	0,6*	0,5 0,7	0,6*	0,6 0,7	1,1	1,0 1,2		
35-44	0,6*	0,5 0,7	0,4*	0,4 0,5	0,5*	0,4 0,6	1,0	0,9 1,1		
45-54	0,5*	0,4 0,5	0,3*	0,3 0,4	0,4*	0,4 0,5	0,7*	0,6 0,8		

Tabel A1: (Vervolg)

	Slachtoffer van een delict											
	totaal			geweld			vermogen			vandalisme		
55-64	0,4*	0,3	0,4	0,2*	0,2	0,3	0,3*	0,3	0,4	0,6*	0,5	0,7
>=65	0,2*	0,2	0,3	0,1*	0,1	0,2	0,2*	0,2	0,3	0,4*	0,3	0,4
Stedelijkheid												
zeer stedelijk	1,9*	1,7	2,1	2,0*	1,7	2,4	1,9*	1,7	2,2	1,7*	1,5	1,9
sterk stedelijk	1,5*	1,4	1,7	1,7*	1,4	2,0	1,5*	1,4	1,7	1,4*	1,2	1,6
matig stedelijk	1,3*	1,2	1,5	1,5*	1,2	1,8	1,3*	1,2	1,5	1,3*	1,1	1,4
weinig stedelijk	1,2*	1,1	1,3	1,2*	1,0	1,5	1,1	1,0	1,2	1,1*	1,0	1,3
niet stedelijk	1,0			1,0			1,0			1,0		
Opleiding												
basisonderwijs	0,9*	0,8	1,0	0,9*	0,7	1,0	1,0	0,9	1,1	0,9*	0,8	1,0
mavo/vbo	1,0			1,0			1,0			1,0		
havo/vwo/mbo	1,2*	1,1	1,2	1,0	0,8	1,1	1,1*	1,0	1,2	1,2*	1,1	1,3
hbo	1,3*	1,2	1,4	0,9	0,8	1,0	1,3*	1,2	1,5	1,4*	1,2	1,5
wo	1,4*	1,3	1,6	0,9	0,7	1,1	1,4*	1,2	1,6	1,5*	1,3	1,7
Burgerlijke staat												
gehuwd	1,0			1,0			1,0			1,0		
voor de wet gescheiden	1,3*	1,2	1,5	1,9*	1,6	2,3	1,2*	1,0	1,3	1,4*	1,2	1,5
weduwe/weduwenaar	1,0	0,9	1,1	1,1	0,8	1,6	1,2	1,0	1,4	0,8*	0,6	1,0
nooit gehuwd geweest	1,1	1,0	1,1	1,4*	1,3	1,6	1,0	0,9	1,1	1,0	0,9	1,1
Soort inkomen												
geen inkomen	1,0	0,7	1,5	0,2*	0,1	0,7	1,3	0,9	2,0	1,1	0,7	1,7
arbeid	1,0			1,0			1,0			1,0		
uitkering	1,2*	1,1	1,3	1,4*	1,2	1,7	1,3*	1,1	1,4	1,0	0,8	1,1
pensioen	0,9	0,8	1,1	0,9	0,7	1,2	0,9	0,8	1,1	1,1	0,9	1,2
overig	1,3*	1,1	1,5	1,2	0,9	1,5	1,4*	1,2	1,8	1,1	0,9	1,4
Herkomst												
autochtoon	1,0			1,0			1,0			1,0		
westers allochtoon	1,1	1,0	1,2	0,9	0,8	1,1	1,1	1,0	1,2	1,2*	1,0	1,3
niet westers	0,8*	0,7	0,9	0,6*	0,5	0,7	0,9	0,9	1,0	0,8*	0,7	0,9
Nagelkerke's R ²	9,4%			10,0%			7,0%			4,5%		

#Bij een aantal respondenten ontbreekt informatie over opleiding (284), inkomen (303) en/of herkomst (42).

*p<0,05